

Asia: VN/25323/2021

Luonnos valtioneuvoston huoltovarmuusselonteoksi

Lausunto Utlåtande

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Utlåtande om kapitel 1 Inledning

Huoltovarmuuden määritelmä

Selonteon johdannossa (s. 2) huoltovarmuus määritellään seuraavasti:

”Huoltovarmuus tarkoittaa varautumista kriiseihin ja häiriötilanteisiin sekä jatkuvuudenhallintaa turvaamalla elintärkeät toiminnot.”

Laissa huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992) määritelmä on seuraava:

”tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät (huoltovarmuus).” Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden yleisistä tavoitteista (1048/2018) määrittelee huoltovarmuuden seuraavasti: ”Huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen tuotannon, palvelujen ja infrastruktuurin turvaamista vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.”

Huoltovarmuuden määritelmä olisi hyvä avata heti selonteon alussa ja

selkiyttää varautumisen ja huoltovarmuuden käsitteiden suhdetta.

Huoltovarmuuden määritelmä olisi hyvä saada yhtenäistettyä sekä jatkossa huomioida säännösmuutoksia tehtäessä. Lisäksi selonteossa mainittu CERdirektiivin täytäntöönpano sekä kriittisen infrastruktuurin, toimintojen ja palveluiden ja toimijoiden määrittäminen tulee tehdä huoltovarmuuden toimintakentän selkiyttämiseksi.

Lausunnot lukuun 2. Kansainvälinen yhteistyö

Utlåtande om kapitel 2 Internationellt samarbete

-

Lausunnot lukuun 3. Huoltovarmuuden toimintaympäristön kehitys ja sen vaikutukset

Utlåtande om kapitel 3 Utveckling av försörjningsberedskapens verksamhetsmiljö och effekterna av denna utveckling

-

Lausunnot lukuun 4. Kansalaisvarautuminen

Utlåtande om kapitel 4 Medborgarnas beredskap

Viestintä

Viestinnän merkitys ja kansalaisyhteiskunnan rooli ovat tärkeitä.

Huoltovarmuuden kannalta kyse ei kuitenkaan ole vain riski- tai kriisiviestinnästä tai kansalaisten tiedonsaannin turvaamisesta häiriötilanteissa, vaan myös siitä, miten turvataan kansalaisten luottamus viranomaisiin (julkinen sektori) ja elinkeinoelämän toimijoihin. Vakava luottamuspuola voi pahimmillaan vaarantaa huoltovarmuuden. Laukaisevat tekijät voivat olla kotimaisia tapahtumia, mutta myös muualla tapahtuvien tapahtumien seurauksia. Esimerkiksi Saksan päätös ajaa oma ydinvoimatuotanto alas Fukushima laitostonnettomuuden seurauksena on aiheuttanut tilanteen, joka uhkaa maan strategista huoltovarmuutta.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuuden toimintamalli

Utlåtande om kapitel 5 Verksamhetsmodell för försörjningsberedskapen

-

Lausunnot lukuun 5.1.5 Sektorikohtaisen varautumisen lähtökohtia

Utlåtande om kapitel 5.1.5 Utgångspunkter för den sektorsvisa beredskapen

Hybridiuhkiin varautuminen

Selonteon luvussa 3.4. Hybridiuhat korostetaan ”jatkuvaa uhka-arviointia ja kokonaiskoordinaation parantamista sekä hybridiuhkien entistä parempaa tunnistamista ja torjumista. Uhka-arviointitoimintaan kytketään tiiviisti mukaan ministeriöt ja niiden alainen hallinto, sekä kansainväliset yhteistyörakenteet mukaan lukien EU ja Nato-kumppanuus.”

Koska suuri osa Suomen kriittisestä infrastruktuurista ja palveluista on yksityisen sektorin tuottamia ja ylläpitämiä, tulisi kyseiset yksityisen sektorin toimijat tunnistaa ja ottaa vahvemmin mukaan esim. hybridi vaikuttamiseen liittyvään uhka-arvioinnin tiedonvaihtoon ja siihen liittyvään varautumiseen. Kehitystyössä tulisi selvittää ja tunnistaa niin yksityisen kuin julkisen sektorin kriittiset puuttuvat/mahdollisesti katveeseen jäävät toimijat ja tarpeet.

Lausunnot lukuun 6. Sotilaallinen huoltovarmuus

Utlåtande om kapitel 6 Militär försörjningsberedskap

-

Lausunnot lukuun 7. Huoltovarmuuden kehittämislinjauksia

7.1 Huoltovarmuuden taloudelliset resurssit

Utlåtande om kapitel 7 Riktlinjer för utveckling av försörjningsberedskapen

7.1. Ekonomiska resurser för försörjningsberedskapen

Julkisen sektorin huoltovarmuuden turvaaminen

Hallinnonalojen ja varsinkin virastotason operatiivista varautumista tulee kehittää myös huoltovarmuuskulmasta ja turvata tarvittavat investoinnit ja kyvykkyydet. Selonteossa ei ole otettu kantaa julkisen sektorin varautumiseen, pois lukien maanpuolustuksen tarpeet. Vastaavia tarpeita on

myös siviilitoiminnoissa, joiden turvaaminen häiriötilanteissa ja poikkeusloissa on elintärkeää koko yhteiskunnan toimivuuden turvaamiseksi. Kyse on osin erikoistoimialoista, kuten esimerkiksi säteilyvaaratilanteiden edellyttämä erityisosaaminen ja materiaallinen valmius.

Ydin- ja säteilyvaarauhat ovat alhainen todennäköisyys -suuri vaikutus - tyyppisiä uhkia, jotka vaikuttavat laajasti koko yhteiskuntaan ja joihin varautuminen edellyttää erityiskalustoa ja -materiaalia sekä asiantuntemusta. Lisäksi haasteita aiheuttaa se, ettei säteilyvaaratilanteisiin varautuminen ole yhden viraston tai hallinnonalan vastuulla, vaan hajaantuu laajaan verkostoon, johon kuuluvat vastuuviranomaiset eri toimialoilta, kunnat ja elinkeinoelämä sekä näiden toimintaa turvaavat järjestelmä- ja palveluntoimittajat. Kyse on osin kansallisen varautumisen koordinaation kehittämisestä, mutta myös huoltovarmuuden kehitystyössä tulee tunnistaa ja vahvemmin huomioida tämän tyyppiset erikoistoimialat sekä niiden vaikutus huoltovarmuuteen.

Onkin tärkeä tunnistaa ja turvata niiden huoltovarmuuteen vaikuttavat toiminnot, kuten esimerkiksi säteilymittauskyvykkyudet ja niiden edellyttämä infrastruktuuri ja sen kriittisten palveluiden ylläpitämiseen liittyvät kyvykkyudet. Nykytilanteessa rahoituspohja on niukkeneva jo varautumisen ja turvallisuuden perustoimintojen osalta samalla, kun toimintaan kohdistuu kasvavia tarpeita.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaaminen on keskeistä, ja sen ratkaiseminen vaatii laajaa julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä. Tässä yhteydessä on perusteltua tarkastella myös rahaston asemaa julkisen sektorin varautumisen rahoittajana.

Esimerkiksi säteilyvaaratilannevalmiutta on Suomessa kehitetty huoltovarmuusrahastosta tehdyin investoinnein suojarusteisiin, mittauskalustoon sekä koulutuksiin. STUKin näkemyksen mukaan julkisen sektorin varautumisen ja huoltovarmuuden perusrahoitus tulee turvata riittävän budjettirahoituksen kautta, mutta Huoltovarmuusrahastoa ja sen käyttöä tulee budjettirahoituksen rinnalla kehittää siten, että sillä voidaan turvata myös investoinnit julkisen sektorin huoltovarmuuteen tai huoltovarmuutta tukeviin toimintoihin, kansallisten ohjelmien toimeenpanoon sekä investointeina TK-toimintaan. Esimerkkinä EU:n rescEU -ohjelmaan sisältyvät ylikansalliset CBRN-kapasiteetit, joita Suomi on havitellut, mutta joissa kansallinen omarahoitusosuuden varmistaminen on osoittautunut haasteelliseksi.

Haasteena on varautumistarpeiden poikkihallinnollisuus ja jakautuminen eri sektoreille (julkinen, yksityinen, kolmas sektori), näihin tarpeisiin Huoltovarmuusrahasto voisi tarjota budjettirahoitusta joustavamman instrumentin.

7.2. Huoltovarmuuslainsäädännön ajantasaistaminen

7.2. Uppdatering av försörjningsberedskapslagstiftningen

-

7.3. Sektorikohtainen varautumisen ja yhteistyön kehittäminen sekä osaamisen varmistaminen

7.3. Utvecklande av den sektorsvisa beredskapen och det sektorsvisa samarbetet samt säkerställande av kompetensen

Vihreä siirtymä

Julkisessa keskustelussa energian vihreään siirtymään on vahvasti liitetty ydinvoiman käyttö mahdollisena ratkaisuna. STUK ei ota kantaa siihen, miten ja millä teknologioilla siirtymää mahdollisesti vauhditetaan. Mikäli ydinenergia

nähdään ratkaisuksi, tulee varmistaa, että kansallinen säädöspohja mahdollistaa erilaiset ratkaisut ydinvoiman hyödyntämiseksi, esimerkiksi pienet modulaariset reaktorit (SMR) suurempien yksiköiden lisäksi, ja että viranomaisilla on tarvittavat edellytykset luvitukselle mahdollisiin eri käyttötarkoituksiin (sähkön- ja lämmöntuotanto, nestemäisten polttoaineiden tuotanto). Kyse on huoltovarmuuden turvaamisesta strategisella tasolla, ja vastaavantyyppisiä säädösympäristöön liittyviä tarpeita voi olla muillakin aloilla.

7.4. Verkostomallin kehittäminen sekä jatkuvan yhteiskunnallisen vuoropuhelun tarve

7.4. Utveckling av nätverksmodellen och behovet av en kontinuerlig samhällsdialog

-

Lausunnot liitteeseen 1

Utlåtande om bilaga 1

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Övriga allmänna kommentarer om redogörelsen

-

Kurttio Juho
Säteilyturvakeskus